

УДК 371.13.046(71)

**ПРОГРАМИ МІЖНАРОДНИХ ОСВІТНІХ ОРГАНІЗАЦІЙ:
ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК АМЕРИКАНСЬКИХ, БРИТАНСЬКИХ
ТА КАНАДСЬКИХ УЧИТЕЛІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ**

Наталія Мукан

*Національний університет “Львівська політехніка”
вул. Ст. Бандери, 12, 79013 Львів, Україна
email: nmukan@polynet.lviv.ua*

Розглянуто проблему професійного розвитку американських, британських та канадських учителів загальноосвітніх шкіл відповідно до програм міжнародних освітніх організацій. Проаналізовано програми та їхню спрямованість, визначено роль і значення для забезпечення неперервності професійної педагогічної освіти.

Ключові слова: міжнародні освітні організації, програми, проекти, професійний розвиток, неперервність професійної педагогічної освіти.

У міжнародному освітньому просторі серед стратегічних завдань освіти – розвиток інтелектуального, духовного та економічного потенціалу суспільства. Домінантою сучасної парадигми освіти є її спрямованість на неперервність. Наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття відбуваються соціально-економічні зміни в Україні, переорієнтація на розвиток людини впродовж усього життя, які актуалізують складні психолого-педагогічні проблеми, визначають нагальність потреби ґрунтовного оновлення системи освіти, зумовлюють переосмислення та перегляд фундаментальних її складових, оновлення та модернізацію її змісту.

Особливо актуальним є питання професійного розвитку вчителів загальноосвітніх шкіл на неперервній основі. Проблема неперервності освіти педагога, її теоретичного, практичного та організаційного аспектів потребує ґрунтовного вивчення, оскільки відіграє важливу роль у реформуванні освіти, її адаптації до вимог міжнародного освітнього простору. Актуальність дослідження зумовлена сучасними змінами парадигм суспільного розвитку, новизною особистісних та соціальних вимог до системи професійної освіти педагога та його готовності до професійного розвитку в системі неперервної професійної освіти. Такий підхід обґрунтовує поглиблене вивчення значення функції неперервної професійної педагогічної освіти, стратегії її розвитку та акцентування її ролі в економічному та суспільному прогресі як об’єктивну закономірність.

Проблеми неперервної професійної освіти вчителів, підвищення кваліфікації педагогів та їхня фахова підготовка у міжнародному освітньому просторі та в Україні вивчають і вітчизняні, і зарубіжні вчені: Н.В. Абашкіна, Л.П. Пуховська, Дж. Гудлед (професійна освіта), В. П. Андрищенко, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень (неперервна професійна освіта), С. І. Синенко, В. М. Руссол, П. У. Матвієнко (післядипломна педагогічна освіта), І. О. Титаренко, В. В. Олійник, Б. А. Дьяченко, Т. М. Сорочан, А. Чарлз, А. Коул (підвищення кваліфікації вчителів), А. М. Єрмола, М. Грін, Дж. Лупарт (технології організації науково-методичної роботи з педагогічними кадрами). Проте, зазначимо, що питання професійного розвитку американських, британських та канадських учителів загальноосвітніх шкіл відповідно до програм міжнародних освітніх організацій ще не вивчали.

Професійна освіта педагога кінця ХХ – початку ХХІ століття характеризується численними змінами, процесом реформування та реструктуризації. Ведеться пошук з проблем підвищення професіоналізму та адекватної підготовки вчителя у системі неперервної професійної освіти. Недостатнє вивчення організації професійного розвитку учителів загальноосвітніх шкіл у міжнародному освітньому просторі суперечить об'єктивній необхідності освітньої практики. Ми ставимо за мету з'ясувати, на яких засадах відбувається професійний розвиток учителів загальноосвітніх шкіл Великої Британії, Канади, США відповідно до програм міжнародних освітніх організацій з метою забезпечення конкурентоспроможності педагогів на початку ХХІ століття.

Ставили такі завдання:

- охарактеризувати програми міжнародних освітніх організацій, спрямовані на професійний розвиток учителів загальноосвітніх шкіл;
- визначити їхню роль та значення для забезпечення неперервності освіти педагогів.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що інтенсифікація наукових розробок, вивчення передового досвіду в галузі неперервної професійної педагогічної освіти, стратегії її розвитку в міжнародному освітньому просторі сприятиме розвитку науки про неперервну професійну освіту педагогів в Україні та матиме практичне застосування в процесі реформування системи неперервної професійної педагогічної освіти та підвищення кваліфікації вчителів нашої країни.

На початку ХХІ століття міжнародна спільнота ставить перед системою професійної освіти такі вимоги:

- гарантування високої якості навчання, його економічної доступності й практичного застосування знань у повсякденному житті звичайних громадян;
- виховування студентів у дусі незалежності, плекання особистостей із глибоким, багатогранним та творчим потенціалом;
- підготовка висококваліфікованих спеціалістів, тобто сприяння збагаченню соціального та культурного добробуту країни життєво важливими чинниками;
- розвиток міжнародної співпраці та використання її для наукових розробок, які сприятимуть процвітанню суспільства та слугуватимуть кращому розумінню довкілля;
- підтримка розвитку регіональної економіки та міжнародної конкурентоспроможності.

Велика Британія, Канада та США є активними учасниками різноманітних міжнародних програм та проектів, спрямованих на професійний розвиток не тільки педагогів, але й фахівців різних спеціальностей. “Сьогодні суспільству потрібний професійно мобільний фахівець, здатний переміщуватись як вгору по вертикальних сходинках у своїй галузі, так і по паралелі – із однієї галузі до іншої. Підготовка такого фахівця – нагальна проблема вищої школи...” [3, с. 404].

Наприклад, у Канаді діє Центр підприємницької освіти та розвитку Нової Шотландії, заснований 1995 року. Він здійснює свою діяльність за такими напрямками, як програми підприємницької освіти, професійний розвиток, розвиток навчальних програм та дослідження, розвиток суспільства [5, с. 47].

Інституції системи неперервної професійної педагогічної освіти відіграють важливу роль у міжнародному освітньому просторі. Вони володіють потенціалом внесення змін до освітніх систем, які формують знання, навички та вміння майбутніх поколінь. Часто освіту описують як чинник творення майбутнього, яке характеризується стабільністю. Саме тому інституції, які здійснюють професійний розвиток учителів загальноосвітніх шкіл, є головним чинником впливу на трансформації, що відбуваються в освіті та суспільстві загалом. Вони не тільки готують педагогів, але й оновлюють знання, навички та вміння працюючих учителів, розробляють навчальні програми педагогічної освіти, забезпечують професійний розвиток педагогів, пишуть посібники та підручники, надають консультації шкільним педагогічним колективам, забезпечують експертизу регіональним та національним департаментам і міністерствам освіти [7].

Спільне засідання комітету експертів ЮНЕСКО та Міжнародної організації праці відбулося 15–19 вересня 2003 року, на якому були

розроблені рекомендації щодо розвитку початкової та неперервної професійної освіти педагогів [8].

У рамках програми розвитку освіти був розроблений проект “Навчання у старшому віці”, одним із учасників якого була Великобританія. Мета проекту – розширення наявних мереж навчання для людей старшого віку. Робочі групи проекту в різних країнах Європи проаналізували сучасну ситуацію в освіті дорослих та розробили стратегії її розвитку, а також вивчили можливість надання освітніх послуг та участі в освітніх проектах людей пенсійного віку; проводили семінари та конференції, розповсюджували документи, які описують освітні ініціативи, звіти та результати досліджень [6].

У міжнародному освітньому просторі широко відома Міжнародна мережа, діяльність якої спрямована на розвиток освіти стабільного майбутнього. Оскільки педагогічна освіта (і початкова, і неперервна) тісно пов'язані із цими поняттями, то Міжнародна мережа пропонує різноманітні ініціативи: розвиток магістерських та докторських програм педагогічної освіти; започаткування курсів підвищення кваліфікації учителів загальноосвітніх шкіл у системі неперервної освіти; проведення дослідницьких проектів учителів; організація міжнародних обмінів студентів та викладачів університетів; ініціювання практичних та теоретичних дослідницьких проектів з наступним опублікуванням статей, посібників, підручників, монографій; видання міжнародних професійних педагогічних журналів та започаткування веб-сайтів; сприяння виділенню коштів Європейського Союзу для неперервної освіти професорсько-викладацького складу факультетів освіти університетів; започаткування консорціуму професійного розвитку педагогів; формування партнерств між локальними/регіональними урядами та неурядовими організаціями.

У європейському освітньому просторі є велика кількість різноманітних програм, спрямованих на професійний розвиток педагогів. Наприклад, у 2000 році розпочався другий етап освітньої програми “Сократ”, створеної для країн-учасниць Європейського Союзу та асоційованих членів, який тривав до кінця 2006 року. Його бюджет становить 1850 мільйонів євро. За результатами першого етапу 500000 студентів взяли участь у програмах обміну та мали можливість навчатися в університетах Європи; 10000 шкіл брали участь у різноманітних партнерствах. Другий етап програми “Сократ”, окрім основних видів діяльності, спрямований на розвиток освіти впродовж життя та побудову Європи знань. Програма “Сократ” призначена для розвитку формального і неформального навчання на всіх рівнях освітніх систем європейських країн та охоплює учителів загальноосвітніх шкіл, адміністрацію навчальних закладів та освітній менеджмент, учнів та студентів, які виявляють бажання брати участь у різноманітних проектах.

Серед визначених цілей програми – розвиток та зміцнення освіти в Європі, промування співпраці та мобільності між усіма ланками освітньої системи, заохочення введення новацій. Серед країн, які беруть активну участь у цій програмі, – Об’єднане королівство Великобританії та Північної Ірландії [9]. У рамках цієї програми учителі загальноосвітніх шкіл мали можливість співпрацювати над “Розвитком шкільного проекту”, який забезпечив обмін досвідом з методики викладання предметів, освітнього менеджменту, вирішення проблем інтеграції учнів з різноманітних соціальних та культурних середовищ.

Щодо професійного розвитку педагогів, то “Проекти багатосторонньої співпраці” між різними інституціями системи початкової та неперервної професійної педагогічної освіти дали можливість створювати нові програми та курси, розвивати стратегії та технічне забезпечення для педагогів різних рівнів освітніх систем. “Професія учителя повинна стати більш професійною. Необхідно буде надати більшу самостійність і підвищити повагу до вчителів, щоб забезпечити уповноваженість учителя приймати важливі рішення з управління навчанням дітей” [1, с. 39].

Програма “Грундвіг” започаткувала “Транснаціональні проекти співпраці”, спрямовані на розвиток інституцій та організацій, які надають послуги з освіти дорослих. Одним із результатів таких проектів є розвиток системи акредитації та ратифікації знань, навичок і вмінь, набутих за допомогою неформальної системи освіти; розвиток нових моделей навчання, новітніх освітніх технологій, навчальних матеріалів. Гранти на навчання у рамках програми “Грундвіг” дали можливість забезпечити мобільність педагогів, тренерів, менеджерів та адміністративного персоналу, консультантів та тьюторів, задіяних у системі освіти дорослих.

Програма Європейської комісії з питань освіти та культури «Мінерва» – це розвиток новітніх технологій та їхнє впровадження в освіту. Проекти в рамках цієї програми мають на меті сприяти:

- впровадженню інновацій (цільові проекти, дослідження, компаративний аналіз досвіду використання інформаційно-комунікаційних технологій у педагогічній практиці у міжнародному освітньому просторі);
- розробці нових методик викладання дисциплін та навчальних ресурсів з метою розвитку інноваційного навчального середовища;
- налагодженню обговорення та забезпечення доступу до результатів проектів з метою їхнього широкого розповсюдження;
- розвитку Інтернет-мережі спілкування освітян, користувачів інтернет-послуг, інженерів комп’ютерних технологій з метою обміну ідеями та досвідом використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті.

Зареєстрована у США Міжнародна асоціація неперервної освіти та навчання відома не тільки на теренах Північної та Південної Америки, але й у всьому світі. Вона об'єднує більше, ніж 650 організацій, асоціацій, представників бізнесу та різних галузей промисловості, закладів вищої освіти, урядових агенцій, організацій з охорони здоров'я, приватних шкіл, які спрямовують власну діяльність на удосконалення неперервної професійної освіти. Діяльність її відображена у навчальних програмах, публікаціях, дослідженнях, технічному асистуванні [4].

Американська рада з міжнародної освіти – це міжнародна неприбуткова організація, яка спрямовує свою діяльність на розвиток освіти, професійний розвиток педагогів, наукових досліджень та загального порозуміння між США, Канадою та народами Східної Європи, Євразії та Південної Азії. Така програма Американської ради з міжнародної освіти, як “Програма відкритого лідерства” забезпечує можливість педагогам з різних країн світу пройти інтенсивний десятиденний тренінг з професійного розвитку на території США.

“США розвивають успішні програми обміну в галузі освіти, такі як програма стипендій Фулбрайта, в рамках якої з 1946 р. на навчання в США приїхали понад 250 тис. іноземних студентів з 185 країн, і програма стипендій Гілмана, яка з 2000 р. дозволила 2200 американським студентам навчатися за кордоном” [2, с. 271].

Асоціація педагогів-міжнародників сприяє розвитку міжнародного освітнього простору та забезпечує можливості професійного розвитку вчителів загальноосвітніх шкіл. Діяльність організації спрямована на розвиток та поширення знань, здійснення впливу на громадську політику, розвиток міцної співпраці між освітянами всього світу.

Міжнародний фонд організації професійної освіти створений на основі співпраці Американської агенції з міжнародного розвитку та Європейської комісії у 2001 році з метою забезпечення професійного розвитку педагогів, що викладають бізнес-дисципліни за допомогою дистанційної освіти.

Цікавим прикладом організації професійного розвитку педагогів, які викладають дисципліни для вивчення технологій, інновацій, дизайну та інженерії у міжнародному освітньому просторі, є Міжнародна асоціація технологічної освіти. Асоціація надає гранти та стипендії для підтримки та розвитку технологічної освіти, проводить щорічні конференції та виставки, навчальні тренінги, співпрацює з передовими технологічними компаніями, публікує такі видання, як “Технологія та діти”, “Журнал технологічної освіти”, “Яскраві ідеї”, що забезпечують учителів загальноосвітніх шкіл новими матеріалами й інструкціями.

Зауважимо, що у міжнародному освітньому просторі діють також і приватні організації, які спрямовують свою діяльність на розвиток освіти та

професійне удосконалення педагогів. “Світове навчання” – це приватна неприбуткова організація, діяльність якої має кілька напрямків: мережеве навчання для міжнародного розвитку, світове навчання для бізнесу. Ця організація є одним із лідерів у галузі міжнародних обмінів, навчання за кордоном, стабільного розвитку, педагогічної освіти, вивчення мов, підтримки миру. Серед головних цілей організації можна виокремити міжнародне та міжкультурне порозуміння, демократію, соціальну справедливість, економічний розвиток за допомогою освіти, навчання та цільові проекти в усьому світі. З метою досягнення визначених цілей “Світове навчання” готує фахівців, інституції та професійні спільноти виконувати функції лідера, здатного сприяти введенню змін та новацій.

Зареєстрований у США Інститут міжнародної освіти сприяє налагодженню зв'язків між народами США та інших країн, професійному розвитку науковців та професорсько-викладацького складу, надає підтримку вищим навчальним закладам.

На рівні урядів країн створена міжнародна організація, яка називається “Співдружність з навчання”, з метою розвитку відкритого навчання, дистанційної освіти та обміну досвідом, ресурсами, технологіями. Співдружність об'єднує понад 50 незалежних держав, які надають один одному підтримку та спільно працюють над досягненням міжнародних цілей. “Співдружність з навчання”, міжнародна організація всіх країн, членів Співдружності, підтримує проекти дистанційної освіти учителів загальноосвітніх шкіл у різних країнах.

У міжнародному освітньому просторі відома програма ЮНЕСКО, спрямована на освіту вчителів загальноосвітніх шкіл, що працюють з дітьми з особливими потребами. Більша частина університетів Об'єднаного Королівства Великої Британії та Північної Ірландії пропонують програми післядипломної освіти вчителів та освітньо-кваліфікаційного рівня магістра [10].

Розвиток міжнародного освітнього простору суттєво підвищує вимоги до якості, стандартизації й доступності освіти. Визнаними інструментами досягнення цих цілей є розробка і впровадження інноваційних освітніх методологій та технологій не тільки в освіту, але й в професійний розвиток педагогів відповідно до міжнародних стандартів. Сучасний інноваційний потенціал для трансформації неперервної професійної педагогічної освіти характеризується широким спектром та розмаїттям можливостей для вибору. До нього можна віднести дистанційне навчання, відкриту освіту, змішане навчання, мережеве навчання, ресурсно-орієнтоване навчання, навчання через співробітництво, неперервне навчання. Ці та інші напрацьовані методології і технології навчання є досить поширеними у світі, водночас досить дискусійними. З огляду на це зазначену проблему вибору треба

вирішувати відповідно до багатьох аспектів, зокрема, виду дисциплін (гуманітарні, технічні), набутого досвіду інновацій, стратегічного бачення, що склалося, кадрового потенціалу, умов впровадження, цільової аудиторії тощо. Розбудова системи неперервного навчання або навчання впродовж усього життя передбачає необхідність створення умов для неперервного самонавчання та підвищення кваліфікації працівників освітньої сфери.

Отже, головні зусилля міжнародних організацій, інституцій різних форм власності, зайнятих у системі неперервної професійної освіти педагогів спрямовані на неперервний професійний розвиток учителів загальноосвітніх шкіл та професорсько-викладацького складу, а також студентів (майбутніх учителів) і передбачають налагодження транснаціональних зв'язків та підписання міжнародних угод у галузі освіти та неперервного професійного розвитку працівників освітньої галузі; розвиток та реалізацію міжнародних програм і пілотних проектів; організацію стажування у різних країнах світу учнів, студентів, учителів та викладачів університетів; реалізацію науково-дослідних та науково-методичних проектів; видавництво професійних журналів, навчальних посібників, підручників, наукової літератури; організацію семінарів, конференцій, симпозіумів, курсів, виставок педагогічних доробків учителів; впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в усі галузі системи освіти.

-
1. Бюлетень "Програма підтримки вироблення стратегії реформування освіти". 2001. № 2.
 2. Мокій А., Чекан І., Куревіна І. Проблеми асиметрії участі України у міжнародному обміні людським капіталом / Україна: Стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки. 2006. С. 270.
 3. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз: Монографія / В. П. Андрущенко, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень та ін. / За ред. В. Г. Кременя. К., 2003.
 4. Criteria and Guidelines for Quality Continuing Education and Training Programs: The CEU and Other Measurement Units. International Association for Continuing Education and Training, 2005.
 5. Education Initiatives in Canada, 1998: A report from the provinces and territories. Document prepared for the third National forum on education. Council of Ministers of Education, Canada, May 28-30, 1998.
 6. European Commission. Education and Culture. Compendium. European networks to promote the local and regional dimension of lifelong learning (The "R3L" Initiative). Brussels, March, 2003.

7. Guidelines and recommendations for reorienting teacher education to address sustainability. Technical paper № 2, UNESCO, October, 2005.
8. Joint ILO/UNESCO Committee of Experts on the Application of the Recommendations concerning teaching personnel. Report. Eighth Session. Paris, 15-19 September, 2003.
9. Socrates. European Community action programme in the field of education (2000-2006). Gateway for education. European Committees. Directorate-General for Education and Culture: Office for official publications of the European Committees, 2002.
10. *Weinberger J.* Students' experience of a distance learning professional development course in literacy education. // Reading, 2000. – № 34 (2). – P. 90–94.

**THE PROGRAMS OF INTERNATIONAL EDUCATIONAL
ORGANIZATIONS: PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF AMERICAN,
BRITISH AND CANADIAN SECONDARY SCHOOL TEACHERS**

Nataliya Mukan

*National University "L'viv Politechnika"
S. Bandera Str., 12, UA – 79013 L'viv, Ukraine
email: nmukan@polynet.lviv.ua*

The article considers the problem of the professional development of American, British and Canadian secondary school teachers according to the international educational organizations' programs. The author analyses the programs and their trends, defines their role and significance for lifelong professional pedagogical education.

Key words: international educational organizations, programs, projects, professional development, lifelong professional pedagogical education.

Стаття надійшла до редколегії 21.06.2007
Прийнята до друку 24.10.2007